

Helsingin Montessori-koulu

SUUNNITELMA OPPILAIDEN SUOJAAMISEKSI VÄKIVALLALTA, KIUUSAAMISELTA JA HÄIRINNÄLTÄ

05/2022

Helsingin Montessori-koulu
Hillerikuja 4
00880 HELSINKI

Sisältö

1.	JOHDANTO JA TAVOITTEET	3
2.	KIUSAAMINEN.....	3
	2.1 Määritelmä.....	3
	2.2 Miten kiusaamista ehkäistään ennalta	3
	2.3 Kiusaamiseen ja häirintään puuttuminen.....	5
3.	VÄKIVALLAN JA AGGRESSIIVISEN KÄYTTÄYTYMISEN EHKÄISEMINEN JA SIIHEN PUUTTUMINEN.....	6
4.	ASIAN KÄSITTELY YKSILÖ-, RYHMÄ- JA KOKO YHTEISÖN TASOLLA, OPPILAAN YKSILÖLLINEN TUKI, TARVITTAVA HOITO JA JÄLKISEURANTA SEKÄ TEON TEKIJÄN ETTÄ TEON KOHTEENA OLEVAN OSALTA.....	6
5.	YHTEYDENOTTOTAVAT KOTIIN JA YHTEISTYÖ HUOLTAJAN KANSSA.....	8
6.	SUUNNITELMASTA TIEDOTTAMINEN JA KOULUYHTEISÖN HENKILÖSTÖN, OPPILAIDEN JA HUOLTAJIEN SEKÄ YHTEISTYÖKUMPPANIE PEREHDYTTÄMINEN OHJEISIIN	8
7.	SEURANTA JA ARVIOINTI	8
8.	SUUNNITELMAN PÄIVITTÄMINEN JA JALKAUTUS	9

1. Johdanto ja tavoitteet

Tämän suunnitelman tavoitteena on oppilaiden suojaaminen väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä ohjata sen toimeenpanoa sekä noudattamista ja toteutumista.

Suunnitelmassa kuvataan:

- a. kiusaamisen ehkäiseminen ja siihen puuttuminen
- b. väkivallan ja aggressiivisen käyttäytymisen ehkäiseminen ja siihen puuttuminen
- c. häirinnän ehkäiseminen ja siihen puuttuminen
- d. asian käsittely yksilö-, ryhmä- ja koko yhteisön tasolla, oppilaan yksilöllinen tuki, tarvittava hoito ja jälkiseuranta sekä teon tekijän että teon kohteena olevan osalta
- e. yhteydenottotavat kotiin ja yhteistyö huoltajan kanssa
- f. yhteistyö viranomaisten kanssa
- g. suunnitelmasta tiedottaminen ja kouluyhteisön henkilöstön, oppilaiden ja huoltajien sekä yhteistyökumppanien perehdyttäminen ohjeisiin
- h. suunnitelman päivittäminen, toteutumisen seuranta sekä seurantaan liittyvä kirjaaminen ja arviointi.

2. Kiusaaminen

2.1 Määritelmä

Kiusaaminen on hetkellistä, toistuvaa tai pitkään jatkuvaa ja alistavaa ruumiillista tai henkistä väkivaltaa. Kaikki koulussa tapahtuva aggressiivinen käyttäytyminen ei ole kiusaamista. Kiusaamiseen liittyy yleensä voimasuhteiden epätasapaino; kiusattu oppilas on jollakin tavalla puolustuskyvytön kiusaajaan tai kiusaajiin nähden. Kiusaamisesta on kyse silloin, kun yksi ja sama oppilas joutuu toistuvasti ja systemaattisesti toisten tahallisen toiminnan kohteeksi. Nimittely ja pilkkaaminen on kiusaamista, jos samaa oppilasta nimitetään uudestaan ja uudestaan. Töniminen ja lyöminen on kiusaamista, jos tönitään ja lyödään aina yhtä ja samaa oppilasta.

Sopimaton ja huono käytös on erotettava kiusaamisesta. Huonotapaista käyttäytymistä on kaikki sellainen käytös, joka vähentää toisten viihtyvyyttä ja joka toistuessaan heikentää myös huonosti käyttäytyvän itsensä sosiaalista arvostusta ja yhteisössä elämistä. Huonotapaiseen käyttäytymiseen kuuluu aina myös epäkunnioitus ja välinpitämättömyys: itseä ja toisia, omia ja toisten tavaroita sekä yhteistä ympäristöä kohtaan. Kiusaamisen tavoin myös huono käytös vie koulusta työn ilon ja usein myös työrauhan. Sekin vaurioittaa ystäväyyttä, yhteishenkeä ja ihmisten välistä kanssakäymistä ja on siksi tuomittavaa.

2.2 Miten kiusaamista ehkäistään ennalta

Oppilaita ohjataan hyvään käytökseen ja vastuuntuntoon arkipäivän tilanteissa. Vastuuntuntoon kuuluu mm. muiden huomioon ottaminen, ympäristöstä huolehtiminen, heikompien puolustaminen sekä toisten auttaminen. Oppilaille selitetään kiusaamisen seuraukset ja rangaistukset etukäteen. Hyvän luokkahengen kehittämiseksi pyritään koko koulun hyvän hengen luomiseen. Opetuksessa painotetaan erilaisuuden hyväksymistä. Myös koulumatkoilla oppilaita ohjataan hyvään käytökseen. Kouluyhteisön sitoutuminen ennaltaehkäisevään toimintaan on erityisen tärkeää.

Ennalta ehkäisemisen keinot Montessori-koulussa

- Perustana lasta kunnioittava, kuunteleva ja ymmärtämiseen pyrkivä aikuisten toiminta, sekä aikuisten ja oppilaiden välinen avoin, kunnioittava, lapsilähtöinen vuorovaikutus
- Oikeiden toimintamallien opettaminen ennen niiden osaamisen vaatimista ja olettamista
- Montessori-pedagogiikan valmisteltu ympäristö, joka ohjaa lapsen sosiaalista käytöstä ja yhteistoimintaa
- Koko koulun yhteisölle artikuloitu nollatoleranssi kiusaamiselle
- Yhdysluokkatoiminta, joka kasvattaa sisarusmaiseen yhteisöön luokassa eri ikäisten lasten kesken
- Luokkavaltuustojen kokoukset ainakin kerran viikossa sekä koulun oppilaskuntatoiminta
- Rauhanpöytä-menetelmä alkuopetuksen ristiriitatilanteiden ratkaisemisen harjoittelussa ja rauhoittumisen opettelussa
- Oppilaiden aktiivinen ja toistuva rohkaisu kertomaan kiusaamistilanteista aikuiselle
- VERSO- vertaissovitteluohjelma haastavampien ristiriitatilanteiden ratkaisemisessa
- Uusien oppilaiden tukeminen kummioppilastoiminnalla (5-6lk toimii kummina 1.lk oppilaille) ja isosisarustoiminnalla kotiluokan sisällä
- Tunnetaitojen opetus Mieli ry. Materiaalin avulla luokissa
- Ryhmäyttämisen harjoitukset luokissa erityisesti syyslukukauden alussa
- Luokan yhteishenkeä kehittävät hankkeet kuten luokan oma ”yrittötoiminta”, retket, leirikoulut, ja muut lasten projektit
- Koulun yhteiset juhlat ja muut yhteiset tilaisuudet, sekä osallistuminen koulun edustajina erilaisiin tilaisuuksiin
- Selkeät, johdonmukaiset käytännöt ja säännöt. Aktiivinen puuttuminen häiriötilanteisiin. Kaikille tehdään selväksi, ettei kiusaamista hyväksytä tässä koulussa.
- Yhteiset kirjatut säännöt, jotka sovitaan yhdessä lasten kanssa, ja käsitellään lapsen ikäkauden mukaisesti, esim. luokan omat säännöt, koulun järjestyssäännöt ja erilliset sopimukset toimintatavoista esim. pihalla ja välitunnilla. Säännöt ja kirjatut toimintatavat ovat osa pelastussuunnitelmaa.
- Tehokas välituntivalvonta ja turvallisuuskulttuurin kehittäminen, jolloin vältetään kiusaamisen syntymiselle otollisia tilanteita.
- Toimintatapojen toteutumisen seuranta säännöllisesti koulun yhteisöllisessä oppilashuoltoryhmässä ja johtokunta-hallituksessa
- Kiinteä yhteys huoltajiin erityisesti häiriötilanteissa, mutta myös proaktiivisesti arjessa
- Koulun ja perheiden muodostaman yhteisön kehittäminen, ”koko kylä kasvattaa”
- Jatkuva toiminnan kehittämisen sykli myös kiusaamiseen ja häiritsevään käytökseen liittyen

Havaitseminen

Montessori-koulussa seurataan kuukausitasolla tunnusluvulla kiusaamista ja siihen liittyviä selvittelytoimintoja ja raportoidaan tilanteista johtokunta-hallitukselle. Koulussa rohkaistaan oppilaita kertomaan havaitsemastaan kiusaamisesta tai häirinnästä koulun henkilökunnalle. Kiusaamisen havaitseminen on koko henkilökunnan vastuulla. Oppilaiden kummioppilaita ja sisarusoppilaita ohjataan puuttumaan tilanteisiin ja ilmoittamaan aikuisille. Lisäksi ohjataan huoltajia aktiivisesti ottamaan yhteyttä heti huolen herättyä.

Luokissa aamupiirien opetustuokioissa keskustellaan mm. toista kunnioittavasta käytöksestä, ryhmässä toimimisesta, ja kiusaamisesta sekä tehdään erilaisia harjoituksia ja ryhmätöitä esim. Mieli ry:n materiaalin mukaisesti. Työskentelyn keskeinen tavoite on vaikuttaa oppilaisiin niin, että he kiusaajan kannustamisen sijaan asettuisivat tukemaan kiusattua ja osoittaisivat, etteivät hyväksy kiusaamista. Kiusaamisen loppuminen tulee mahdolliseksi kun yhteinen vastuuntunne herää ja koko ryhmän normeissa tapahtuu muutoksia.

2.3 Kiusaamiseen ja häirintään puuttuminen

Koulu käyttää K0-ohjelmaa sekä Mieli ry materiaalia kaveritaitojen ja tunnetaitojen kehittämiseksi. Lisäksi koulussa on käytössä VERSO-ohjelma, jolla ratkaistaan lapsilähtöisesti arjen ongelmatilanteita.

Koulun opettajat ovat saaneet koulutuksen VERSO-toimintaan ja ovat perehtyneet toimenpiteisiin, joiden avulla yksittäisiin kiusaamistapauksiin puututaan. Ongelman ilmetessä luokanvalvojan avustamana varataan VERSO-keskustelu asian selvittämiseksi. Tarvittaessa VERSO-vastuuopettajat ovat keskusteluissa mukana tukemassa.

Koulun aikuisen tulee johdonmukaisesti ja aktiivisesti puuttua näkemäänsä ja kuulemaansa kiusaamiseen viittaaviin tilanteisiin. Havainnoista ja tietoon saatetuista tapahtumista välitetään tieto oppilaan omalle opettajalle ja rehtorille sekä oppilashuoltotiimille. Havainnon tekijänä voi olla lapsi itse, muut lapset, kaikki koulun aikuiset tai kotiväki. Kaikista kiusaamisen tunnusmerkit täyttävistä tapauksista oma opettaja välittää tiedon asianosaisiin koteihin

Opettajan tai kuraattorin johdolla käydään keskusteluja eri osapuolten kanssa. Ensin opettaja tai kuraattori keskustelee kiusatun oppilaan kanssa, ja tämän jälkeen jokaisen kiusaamiseen osallistuneen oppilaan kanssa yksitellen. Kiusaamisessa mukana olleet lapset tavataan vielä ryhmänä. Kun on sovittu, miten he muuttavat käyttäytymistään, tehdään asiasta kirjallinen sopimus. Lisäksi sovitaan uudesta tapaamisesta, nk. seurantakeskustelusta. Sekä kiusatun että kiusaamiseen osallistuneiden kanssa tavataan uudelleen ja varmistetaan, että kiusaaminen on todella loppunut.

Vanhempia informoidaan kaikista tiimin käsiteltävänä olleista omaa lasta koskevista tapauksista. Tarvittaessa vanhempia voidaan pyytää koululle selvittämään asiaa. Ensisijaisesti kiusaamiseen liittyvät keskustelut käydään kuitenkin koulun aikuisten ja oppilaiden välillä.

Kiusaamisen välttämiseksi Montessori-koulussa johdonmukaisesti ohjataan lapsia dialogiin jo ennen pysyvien haitallisten toimintamallien syntymistä ryhmissä. Lapsille opetetaan lukukauden aikana nk. rauhanpöydän keskustelumalli ja valmistellaan luokkaan paikka rauhoittumiselle. Erityisesti nuoremmille oppilaille paikka ja puheenvuorojen hallinta on toimiva tapa keskustelulle hankalista asioista.

Rauhanpöytä -keskustelussa

- Lapset ohjataan odottamaan vuoroaan ja kuuntelemaan käyttämällä puheenvuoron osoittavaa esinettä.
- Paikka on valmisteltu rauhalliselle keskustelulle.
- Kun keskustelu on käyty ja jos sovinto kiistassa on saavutettu, lapset ilmoittavat asiasta kellonsoitolla.
- Paikka on myös osoitettu omalle rauhoittumiselle. Siellä on esim. laavalamppu ja kirjoja, joiden parissa voi ohjata ajatuksia toisaalle.
- Yhteiset säännöt nurkkauksen käytöstä sovitaan lukuvuoden alussa.
- Opettaja ohjaa keskustelua aluksi enemmän ja astuu taaemmas, kun tekniikka hallitaan.
- Keskustelun aloitteen tekee yleensä lapsi, mutta sen voi aloittaa myös aikuinen.
- Opettaja ei pyri ratkaisemaan ongelmaa lasten puolesta.
- Musiikkia voidaan käyttää myös rauhoittumiseen tilassa.

Asioita, joita mallilla tavoitellaan

- Valmisteltu paikka auttaa rakentamaan toimintaan
- Kuunteleminen aktiivisesti, myötätunnon ja empatian osoittamisen harjoittelu
- Asioiden rakentavan sanoittamisen harjoittelu "Huomaan, että sinua harmittaa ..."
- Kysymyksien esittämisen harjoittelu "Miltä sinusta tuntuu nyt?"
- Itsenäisen ongelmien ratkaisemisen harjoittelu strukturoidusti
- Lasten sosiaalinen hyvinvointi

Tarvittaessa koulussa käytettävissä ovat myös johtokunnan määräämät erityistilanteiden toimenpiteet:

- Kirjallinen varoitus
- Määräaikainen erottaminen

3. Väkivallan ja aggressiivisen käyttäytymisen ehkäiseminen ja siihen puuttuminen

Pelastus- ja turvallisuussuunnitelmassa on yksityiskohtaisia ohjeita eri tilanteisiin.

- Tärkeää, että toimit! Älä väistä velvollisuuttasi!
- Käske väkivaltaisen lopettaa heti.
- Estä väkivallan jatkuminen, jos suinkin kykenet siihen. Jos et kykene, hae apua.
- Kutsu poliisi paikalle.

4. Asian käsittely yksilö-, ryhmä- ja koko yhteisön tasolla, oppilaan yksilöllinen tuki, tarvittava hoito ja jälkiseuranta sekä teon tekijän että teon kohteena olevan osalta

Jokaisen velvollisuus on puuttua heti, kun havaitsee väkivaltaa, kiusaamista tai häirintää, ja informoida asiasta ko. oppilaiden opettajia sekä oppilas- ja opiskeluhuoltoryhmää ja rehtoria.

Toimenpiteet kun koulussa tai luokassa ilmenee kiusaamista tai häiritsevää käytöstä

- Tehdään kaikille osapuolille heti selväksi, että minkäänlaista väkivaltaa, kiusaamista tai häirintää ei hyväksytä
- Selvitetään, onko kysymyksessä systemaattinen kiusaaminen, satunnaisempi konflikti, riita lasten välillä tai esimerkiksi väärinkäsityksiin perustuva loukkaantuminen. Ensin opettaja tai kuraattori keskustelee kiusatun oppilaan kanssa, ja tämän jälkeen jokaisen kiusaamiseen osallistuneen oppilaan kanssa yksitellen.
- Kaikista kiusaamisen tunnusmerkit täyttävistä tapauksista oma opettaja välittää tiedon asianosaisiin koteihin, sekä rehtorille ja oppilashuoltoryhmään. Vanhempia informoidaan kaikista käsiteltävänä olleista omaa lasta koskevista tapauksista.
- Yhdessä opettajan kanssa oppilashuoltoryhmän jäsenet/jäsen suunnittelee tukitoimet ja tuen asian selvittelyssä.
- Kiusaamisessa mukana olleet lapset tavataanryhmänä, ja sovitaan miten he muuttavat käyttäytymistään, sekä tehdään asiasta kirjallinen sopimus.
- Tarvittaessa vanhempia voidaan pyytää koululle selvittämään asiaa. Ensisijaisesti kiusaamiseen liittyvät keskustelut käydään kuitenkin koulun aikuisten ja oppilaiden välillä.
- Sovitaan uudesta tapaamisesta, nk. seurantakeskustelusta. Sekä kiusatun että kiusaamiseen osallistuneiden kanssa tavataan uudelleen ja varmistetaan, että kiusaaminen on todella loppunut.

Seuraamukset

Tilanteen selvittelyn jälkeen ja sen osana, voidaan tarvita seuraamuksia käytöksen ohjaamiseksi oikeaan suuntaan. Montessori-pedagogiikan mukaisesti seuraamukset eivät ole rangaistuksia, vaan luonnollisia seurauksia toiminnasta. Tällaisia voivat olla oikeuksien menettäminen, ryhmän uudelleen järjestelyt tai esim. vapauksien kuten työskentelypaikan rajaaminen. Sovittelussa esim. VERSOa käyttäen sovitaan menettelytavoista. Tavoitteena selvityksellä ja mahdollisilla seuraamuksilla on sovintoon pääseminen ja tilanteen rauhoittaminen. Oppilaita ei vaadita pyytämään sanallisesti anteeksi, mutta uhri voi esimerkiksi pyytää, että häneltä pyydetään anteeksi. Opettaja voi myös ohjata oppilasta kysymään uhrilta, mitä hän voisi tehdä, että uhrille tulisi parempi mieli

Seuraamuksena vakavammassa tilanteessa on aina kuitenkin kasvatustalkut, jonka pitää olla opettajan tai rehtorin kanssa. Opettaja tai rehtori voi kasvatustalkun osana ohjata lapsen täyttämään Pohdintapipo -kaavakkeen, jonka avulla oppilas voi itse arvioida omaa toimintansa ja pyrkiä näkemään toisen osapuolen tilanteen.

Toistuvassa tilanteessa tai erityisen vakavassa tilanteessa on mahdollista päättää oppilaan määräaikaisestä erottamisesta koulusta. Päätöksen tällöin tekee johtokunta-hallitus.

5. Yhteydenottotavat kotiin ja yhteistyö huoltajan kanssa

Tarpeesta riippuen asianosaisiin koteihin otetaan yhteyttä joko puhelimitse tai sähköpostilla. Yhteydenotto tehdään pääasiassa saman päivän aikana. Kotiin menee oppilaan mukana tai puhelimitse kuvattuna kirjallinen tapahtumailmoitus. Myös uhrin perheelle menee tämä ilmoitus.

Kotiväkeä voidaan pyytää koululle yhteistyöpalaveriin asian selvittämiseksi. Näin voidaan osoittaa lapsille, että aikuiset toimivat yhdessä ja samoilla toimintatavoilla. Lisäksi yhteistyössä huoltajan kanssa tehdään tilanteen seuranta, ja tarvittaessa jatketaan selvityksiä, ohjausta ja keskustelua.

6. Suunnitelmasta tiedottaminen ja koulu yhteistyön henkilöstön, oppilaiden ja huoltajien sekä yhteistyökumppanien perehdyttäminen ohjeisiin

Uusien henkilökunnan jäsenten ja yhteistyökumppanien kuten kerhonvetäjien perehdytykseen kuuluu tähän suunnitelmaan tutustuminen. Se on osa perehdytyskansiota. Yhteisistä toimintatavoista sovitaan opettajain kokouksissa ja henkilöstökokouksissa. Niissä sovitut toimintamallit kirjataan tähän dokumenttiin, jonka hyväksyy koulun johtokunta-hallitus. Suunnitelman ajantasaisuudesta vastaa rehtori ja sen toteutumista valvoo johtokunta-hallitus ja oppilashuoltoryhmä yhteistyössä opettajakunnan kanssa.

7. Seuranta ja arviointi

Opettajakunta oppilashuoltoryhmän kanssa koordinoi, arvioi ja seuraa kiusaamisen vastaista toimintaa ja vastaa sen toteutumisesta. Se suunnittelee ehkäisevää toimintaa ja puuttuu tilanteeseen tarvittaessa. Opettajat, ja muu henkilökunta, lapset ja kotiväki tuovat esiin mahdolliset havainnot ja huolenaiheet.

Koulussa järjestetään vuosittain

- Kartoitus kiusaamisen esiintymistä kyselyillä, kuten Pulssi-kysely oppilaille, huoltajille ja henkilöstölle kerran vuodessa, ja sen pohjalta oppilashuoltotiimi ja opettajakunta tekevät tarvittavat toimenpidesuunnitelmat
- Kouluvuoden lopussa tehdään sosiogrammit luokista uusien oppilaiden sijoittelua ja seuraavan vuoden ryhmien muodostusta varten ja yksin jääneiden oppilaiden tunnistamiseksi
- Luokkakohtaisiin oppilashuoltotapaamisiin tehdään tarkempia kiusaamiskartoituksia tarpeen mukaan

Tilanteista ja toiminnasta raportoidaan koulun johtokunta-hallitukselle, joka voi antaa ohjeita asioiden edelleen kehittämiseksi.

